

تبیین مسیرهای علمی در حوزه قرآن و سلامت: یک مطالعه کتاب‌سنجی

میثم داستانی^۱، محمدحسین صادقیان^۲، جواد باقری^{۳*}

چکیده

هدف: حوزه علمی قرآن و سلامت با بررسی ارتباط بین مفاهیم قرآنی و سلامت روحی و جسمی، به‌عنوان یک جنبه مهم در حوزه سلامت شناخته می‌شود. مطالعه حاضر با هدف تحلیل تولیدات علمی در حوزه قرآن و سلامت و شناسایی مسیرهای علمی در این زمینه انجام شده است.

مواد و روش‌ها: مطالعه حاضر از نوع کاربردی است که با استفاده از روش کتاب‌سنجی انجام شده است. تمامی تولیدات علمی پژوهشگران در حوزه قرآن و سلامت، در تاریخ ۲۵ دی ماه ۱۴۰۲ (۱۶ ژانویه ۲۰۲۴) از پایگاه استنادی اسکوپوس، با به‌کارگیری راهبرد جستجوی مناسب استخراج گردید. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار اکسل و بسته نرم‌افزاری Bibliometrix در زبان برنامه نویسی R استفاده گردیده است.

یافته‌ها: براساس یافته‌ها تعداد ۱۱۸ مورد تولیدات علمی در بازه زمانی سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۴ در حوزه قرآن و سلامت از پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس بازیابی شده است. بیشتر تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت از نوع مقالات پژوهشی با ۷۸ درصد و مروری با ۱۲ درصد بوده است. مالزی با ۱۱۰ مورد، ایران با ۱۰۵ مورد و اندونزی با ۴۵ مورد بیشترین میزان مشارکت در تولیدات علمی این حوزه علمی را دارا بودند. دانشگاه علوم پزشکی مشهد با ۱۶ مورد و دانشگاه مالزی با ۱۱ مورد پرکارترین مؤسسات بودند. خوشه‌های موضوعی در حوزه علمی قرآن و سلامت شامل تأثیرات قرآن بر سلامت روان و جسم، تغذیه، دعا و معجزات قرآن مشخص شده است.

نتیجه‌گیری: نتایج این مطالعه نشان داده است که این حوزه علمی یک زمینه پویا و با تنوع مطالعات متنوعی است. نتایج این مطالعه می‌تواند به سیاستگذاری تحقیقات آتی در زمینه ارائه جهت‌دهی مناسب تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت کمک کند.

کلمات کلیدی: قرآن، سلامت، تولیدات علمی، علم‌سنجی

۱. دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی (بازیابی اطلاعات و دانش)، دانشگاه علوم پزشکی گناباد، گناباد، ایران

۲. دانشیار پزشکی قانونی، گروه پزشکی قانونی، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

۳. نویسنده مسئول. مربی معارف اسلامی، گروه معارف، دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی گناباد، گناباد، ایران j.bagheri@gmu.ac.ir

مقدمه

از دیرباز در علوم مختلف، رابطه بین دین و سلامت از اهمیت بسیاری برخوردار است (۱). در تمامی ادوار تاریخی، اعتقاد به خدا و دستورات او به عنوان شفا دهنده و منبع دانش پزشکان مطرح بوده است. انسان‌ها همواره به دنبال ارتقای سلامتی از طرق مختلف بوده‌اند تا از سطوح بالاتر رفاه بهره‌مند شوند (۲). بر همین اساس در علوم بهداشتی و پزشکی، مسائل مذهبی و معنوی برای ترک عادات مخرب، ارتقای نگرش‌ها و باورهای مرتبط با سلامت به ویژه برای افرادی که سلامتی آنها در معرض خطر است، حیاتی است (۳).

امروزه نیز رابطه بین دین و سلامت به عنوان یک حوزه مطالعاتی مورد توجه قرار گرفته است که پتانسیل‌های فراوانی برای ارتقای سلامت جسمی، روحی و اجتماعی انسان دارد. قرآن کریم حاوی مطالب علمی در زمینه‌های مختلف دانش از جمله پزشکی است و به عنوان مهم‌ترین مرجع دینی در جهان اسلام، مفاهیم و اصول زیادی را در زمینه‌های مختلف علمی و اخلاقی شامل سلامت ارائه می‌دهد (۴). بر همین اساس در سال‌های گذشته، تحقیقات قرآنی مخصوصاً در حوزه سلامت رو به افزایش بوده است و توجه پژوهشگران حوزه سلامت را به خود جلب کرده است (۵). بر همین اساس شناسایی روندها و تحلیل پژوهش‌های انجام شده در این حوزه علمی، امری مهم به نظر می‌رسد که می‌تواند دیدگاه مناسبی از تلاش‌های محققان ارائه کند. از این رو، ضروری است از روش‌ها و تکنیک‌هایی استفاده شود که بتوان با بررسی انتشارات علمی انواع مختلفی از تحلیل‌ها را بر روی آن ارائه کرد.

یکی از روش‌های ارزیابی فعالیت‌های علمی، کتاب‌سنجی است. کتاب‌سنجی، حوزه‌ای علمی برای تحلیل کمی تولیدات و انتشارات علمی است که می‌تواند به طور عینی و چندبعدی، دانش علمی یک حوزه خاص را تحلیل کند. علاوه بر این،

کتاب‌سنجی می‌تواند مراکز تحقیقاتی و گروه‌های پژوهشی را از نظر کمی سازماندهی کند و کانون‌های تحقیقاتی آنها را نیز شناسایی کند (۶، ۷). تجزیه و تحلیل کتاب‌سنجی به طور منطقی و دقیق، سهم بهره‌وری پژوهش و انتشاراتی که در پیشرفت دانش در یک موضوع ارائه می‌شود را ارزیابی می‌کند و بینشی عینی، تجربی و بی‌طرفانه از آن موضوع خاص ارائه می‌دهد (۸). همچنین به منظور درک بهتر داده‌های کمی و روابط بین آنها در یک حوزه علمی، از مصورسازی و ترسیم نقشه‌های علمی به عنوان راه‌حل مناسبی نام برده می‌شود. یک نقشه علمی، نمایش دهنده فضای چگونگی ارتباط رشته‌ها، حوزه‌ها، تخصص‌ها و مقاله‌های فردی یا گروهی نویسندگان با یکدیگر است که از طریق نزدیکی فیزیکی یا موقعیت‌های نسبی نشان داده می‌شوند. ترسیم ساختار علمی و اجتماعی پژوهشگران یک حوزه علمی، اطلاعات ارزشمندی در مورد جایگاه هریک از پژوهشگران در بدنه آن علم ارائه می‌کند و به نوعی بیانگر قدرت آنها است (۹). ترسیم نقشه‌های علمی از روش‌های مختلفی چون تحلیل هم‌رخدادی واژگان، هم‌استنادی یا هم‌نویسندگی قابل اجراست (۱۰).

مطالعات متعددی نیز با استفاده از روش‌های کتاب‌سنجی و علم‌سنجی به تجزیه و تحلیل انتشارات و تولیدات علمی در علوم مختلف پرداخته است که از جمله می‌توان به مطالعات تجزیه و تحلیل تولیدات علمی طب سنتی دانشمندان ایرانی (۱۱)، تجزیه و تحلیل تولیدات علمی بیماری سل (۱۲)، تجزیه و تحلیل مطالعات حوزه سبک زندگی پژوهشگران ایرانی (۱۳) اشاره کرد. در حوزه مطالعات دین و سلامت، سنل و دمیر^۱ به تجزیه و تحلیل مطالعات علمی منتشر شده در مجله دین و سلامت^۲ پرداختند، نتایج این مطالعه نشان داده است که ایالات متحده آمریکا، استرالیا و کانادا بیشترین میزان

1. Senel and Demir

2 Journal of Religion and Health

مطالعه نشان داده است که موضوعات مهم شامل معنویت و سلامت، سلامت روانی و اخلاق پزشکی بوده است. همچنین در مطالعات گذشته، تمرکز بر روی سه دین اصلی اسلام، یهودیت مسیحیت و ارتباط بین معنویت و سلامت یکی از مهم‌ترین موضوعات تحقیقاتی در این زمینه بوده است (۳). نادی راوندی و بتولی نیز مطالعه‌ای را با هدف ترسیم نقشه دانش مقالات قرآن و حدیث در مراقبت‌های بهداشتی انجام دادند، نتایج این مطالعه نشان داد که تولیدات علمی این حوزه در شش خوشه اصلی «پزشکی مکمل و جایگزین»، «اخلاق»، «اثربخشی معنویت در درمان و کنترل بیماری‌های روانی»، «حقوق و وضعیت زنان»، «برنامه‌ریزی خانواده، درمان ناباروری و سقط جنین» و «دیدگاه‌های قرآن و حدیث در مسائل جنسی» منتشر شده است (۵).

با توجه به اهمیت گزارش‌های مختلف علم‌سنجی در جهت‌گیری پژوهش‌ها و انتشارات علمی و ضرورت انجام مطالعات به‌روز علم‌سنجی و کتاب‌سنجی در حوزه قرآن و سلامت، مطالعه حاضر با هدف تجزیه و تحلیل تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت انجام شده است.

روش کار

این مطالعه از نوع توصیفی است که با استفاده از فنون کتاب‌سنجی انجام شده است. جامعه آماری این مطالعه، تمامی انتشارات علمی حوزه قرآن و سلامت نمایه شده در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس بوده است. پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس، یکی از بزرگ‌ترین پایگاه‌های استنادی قابل جستجو شامل چکیده انتشارات علمی معتبر است که به‌طور مداوم در حال به‌روزرسانی است و طیف گسترده‌ای از منابع علمی را شامل می‌شود (۱۹). پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس در این مطالعه به این دلیل انتخاب گردیده است که نسبت به پایگاه وب آو ساینس و پاب مد طیف وسیع‌تری از مجلات در موضوعات گوناگون را

انتشارات را داشته‌اند، پنج کلمه کلیدی که بیشترین کاربرد را در مطالعات داشته است، عبارتند از «دین»، «معنویت»، «مذهب»، «سلامت» و «سلامت روانی» بوده است (۱۴). در مطالعه‌ای دیگر سنل به تجزیه و تحلیل تولیدات علمی حوزه دین و سلامت با تمرکز بر ادیان سه‌گانه ابراهیمی (مسیحیت، اسلام و یهودیت) پرداختند، نتایج این مطالعه نشان از رشد انتشار مطالعات حوزه دین و سلامت دارد، پژوهشگران این مطالعه بیان کرده‌اند که با توجه به اینکه ادیان ابراهیمی از خاورمیانه نشأت گرفته‌اند اما بیشترین نویسندگان پرتولید در این زمینه از کشورهای خاورمیانه نیستند و از کشورهای توسعه‌یافته‌ای چون ایالات متحده، کانادا و بریتانیا هستند (۱۵). در مطالعه‌ای دیگر اسکین^۱ و سنل به تجزیه و تحلیل مطالعات علمی حوزه رمضان و سلامت پرداختند، نتایج این مطالعه نشان داد که بیشترین حوزه‌های مطالعاتی در این زمینه، دین، تغذیه و غدد درون‌ریز بوده است. ایالات متحده آمریکا، عربستان سعودی، انگلستان، ترکیه و ایران بیشترین تولیدات علمی را دارا بودند. در این خصوص، مهم‌ترین واژگان کلیدی به‌کاررفته در مطالعات «رمضان»، «روزه»، «دیابت» و «بارداری» بوده است (۱۶). باقری و همکاران در مطالعه‌ای به تجزیه و تحلیل مقالات علمی حوزه قرآن و پزشکی در مجلات علمی-پژوهشی ایران پرداختند، نتایج این مطالعه نشان داده است که بیشتر مطالعات از نوع کیفی و توصیفی-تحلیلی بوده است (۱۷). خسروی و همکاران نیز به بررسی کمی و کیفی جایگاه تولیدات علمی پژوهشگران حوزه قرآن و سلامت پرداختند، نتایج مطالعه روند رشد تولیدات علمی این حوزه را نشان داده است، همچنین بیشترین مطالعات در رده پزشکی قرار داشت (۱۸). یداله‌پور و همکاران نیز به تحلیل تولیدات علمی جهان در حوزه دین و سلامت با استفاده از روش علم‌سنجی پرداخته‌اند. تحلیل هم‌رخداد واژگان در این

1. Eskin

تبیین مسیرهای علمی در حوزه قرآن و سلامت: یک مطالعه کتاب‌سنجی

شامل می‌شود و بر همین اساس انتشارات علمی بیشتری را در خود نمایه دارد (۲۰، ۲۱). بر همین اساس داده‌های این مطالعه با جستجو براساس افیلیشن براساس راهبرد جستجوی زیر در تاریخ ۲۵ دی ماه ۱۴۰۲ جمع‌آوری گردیده است.

(TITLE (quran) AND TITLE - ABS - KEY (health OR medical OR medicine))

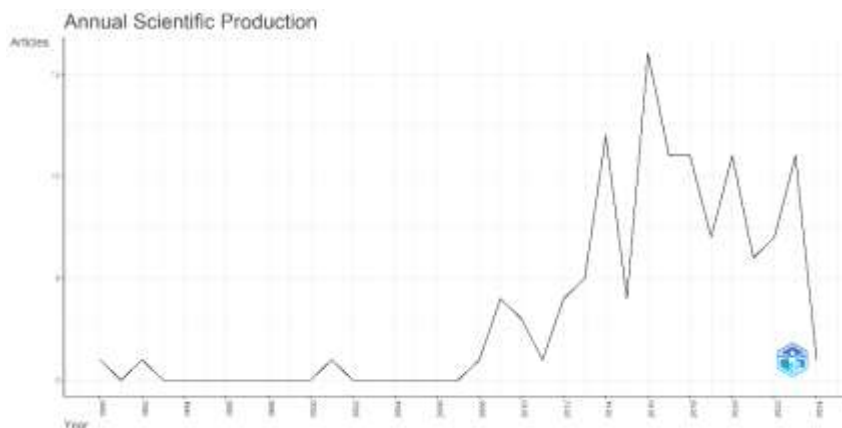
به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از زبان برنامه‌نویسی R رابط گرافیکی بایلیوشاینی^۱ بسته بایومتریक्स^۲ استفاده شده است. بایلیومتریक्स ابزاری برای مصورسازی اطلاعات در تحلیل‌های کتاب‌سنجی براساس تولیدات و انتشارات علمی

در شاخص‌های کشورها/مناطق، مجلات، نویسندگان، مقالات، کلمات کلیدی نویسنده و کانون‌های تحقیقاتی استفاده می‌گردد. این ابزار، توانایی ترسیم نقشه‌های علمی مختلف را دارد (۷، ۲۲).

یافته‌ها

با جستجو در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس تعداد ۱۱۸ مورد مدرک علمی مرتبط با قرآن و سلامت استخراج شده است، شکل ۱ روند سالیانه تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت در پایگاه اطلاعاتی اسکوپوس را نشان داده است.

شکل ۱. روند سالیانه تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت

همان‌طور که نمودار شکل ۱ نشان داده است تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت از سال ۱۹۹۰ شروع شده است و شروع رشد این تولیدات علمی از سال ۲۰۱۱ به بعد بوده است و بیشترین میزان انتشارات آن در سال ۲۰۱۶ بوده است.

شکل ۲ انواع انتشارات تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت را نشان داده است.

داده‌های نمودار شکل ۲ حاکی از آن است که ۷۷٫۹۷ درصد از تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت از نوع مقالات اصیل و

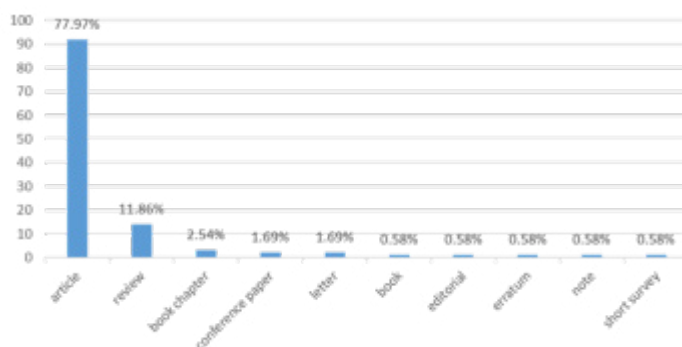
۱۱٫۸۶ درصد از نوع مقالات مروری بوده است. شکل ۳ نیز بیست کشور مشارکت‌کننده در تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت را نشان داده است.

براساس داده‌های شکل ۳، بیشترین میزان تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت مربوط به کشور اندونزی با ۱۱۰ مدرک علمی، ایران با ۱۰۵ مدرک علمی و اندونزی با ۴۵ مدرک علمی بوده است.

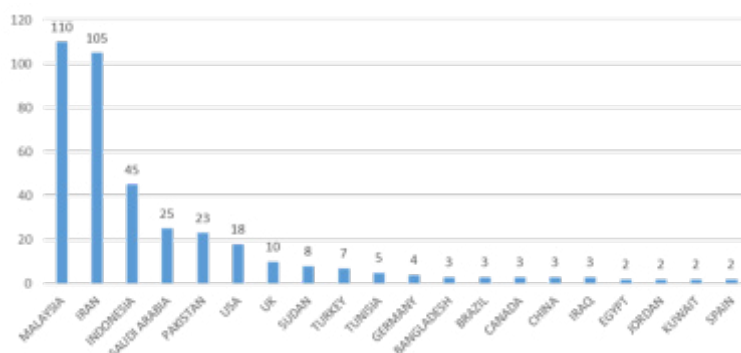
شکل ۴ نقشه همکاری‌های علمی کشورهای مشارکت‌کننده در تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت را نشان داده است.

1. Biblioshiny
2. Bibliometrix

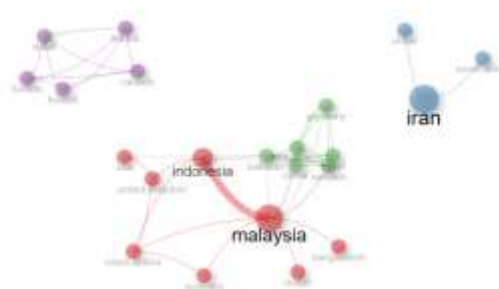
میثم داستانی و همکاران

شکل ۲. انواع تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت در پایگاه اسکوپوس

شکل ۳. کشورهای مشارکت‌کننده در تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت در پایگاه اسکوپوس

شکل ۴. نقشه همکاری علمی کشورهای در تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت در پایگاه اسکوپوس

ایران نیز همکاری‌های علمی بین‌المللی در تولیدات علمی در حوزه قرآن و سلامت را با کشورهای عمان و آفریقای جنوبی داشته است.

شکل ۵، بیست دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی دارای بیشترین میزان انتشار تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت را نشان داده است.

براساس داده‌های شکل ۴، تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت در چهار خوشه همکاری منتشر گردیده است، خوشه قرمز رنگ با مرکزیت کشور مالزی بیشترین میزان انتشار و همکاری علمی تولیدات علمی این حوزه را داشته است، همچنین کشور مالزی بیشترین همکاری علمی را با کشور اندونزی داشته است. کشور

داده‌های شکل ۷، خوشه‌های موضوعی تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت را نشان داده است، بر این اساس تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت در ۵ خوشه موضوعی منتشر گردیده است. خوشه آبی و سبزرنگ مهم‌ترین خوشه‌های موضوعی تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت بوده است. خوشه آبی‌رنگ بیشتر به مطالعات مرتبط با قرآن، اسلام و حدیث و سلامت جسم و خوشه سبزرنگ نیز به مطالعات با موضوعات اسلام و حدیث و سلامت روان اشاره دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج این مطالعه، تصویر روشنی از تولیدات علمی در حوزه موضوعی قرآن و سلامت را نشان داده است. نتایج مطالعه حاضر نشان داده است که تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت از سال ۱۹۹۰ شروع شده است و از سال ۲۰۱۱ به بعد سیر صعودی در میزان انتشار آن شروع شده است، به طوری که در سال ۲۰۱۶ بیشترین میزان انتشارات را دارا بوده است. کشورهای مالزی، ایران و اندونزی بیشترین میزان انتشارات را در این زمینه دارا بوده‌اند. در این خصوص، مطالعات گذشته نیز رشد مطالعات حوزه دین، قرآن و سلامت را نشان داده‌اند اما مطالعات گذشته بیان کرده‌اند که انجام پژوهش‌های بیشتری در این زمینه مخصوصاً در کشورهای مسلمان ضروری است (۱۵، ۱۸). نتایج مطالعه حاضر نشان داده است که پرکارترین مؤسسات در این خصوص، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، دانشگاه مالزی و کالج پزشکی عربستان سعودی بوده است. بیشترین همکاری علمی نیز در زمینه تولیدات علمی قرآن و سلامت بین کشور مالزی و اندونزی بوده است. میزان همکاری‌های بین‌المللی در ارتقای کیفیت تولیدات علمی و همچنین میزان توسعه کشورها و مؤسسات، نقش مهمی دارد (۲۳، ۲۴). هرچه همکاری علمی میان محققان بیشتر باشد کیفیت کار آنان و در نتیجه میزان توسعه علمی بیشتر خواهد بود (۲۵).

در همین راستا یافته‌های مطالعات گذشته نیز نشان داده‌اند که به دلیل ماهیت رشته‌های مختلف و تفاوت آنها با یکدیگر، میزان مشارکت و همکاری‌های علمی در حوزه‌های گوناگون، متفاوت است (۲۶، ۲۷). همچنین بدیهی است همکاری با سایر دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی در این حوزه در سراسر جهان می‌تواند تجربیات ارزشمندی را در اختیار پژوهشگران این مراکز قرار دهد.

نتایج حاصل از تحلیل هم‌رخدای واژگان در این مطالعه نشان داده است که خوشه‌های موضوعی متنوعی در حوزه قرآن و سلامت وجود دارند که هر یک به طور خاص به جنبه‌های مختلف سلامت ارتباط دارند. این خوشه‌های موضوعی شامل تأثیرات قرآن در سلامت روان و جسم، تغذیه، دعا و معجزات قرآن است. یافته‌های مطالعه نشان می‌دهد که قرآن به عنوان یک منبع اصیل دینی، تأثیرات مثبت بسیاری بر روی سلامت روان و جسم انسان دارد. این شامل تأثیرات روان‌شناختی مثبت، کاهش استرس و افزایش احساس آرامش می‌باشد که از جمله مسائلی است که در مطالعات گذشته نیز مورد مطالعه قرار گرفته است و پژوهشگران حوزه دین و سلامت به آن توجه خاصی داشته‌اند (۱۴) (۳) (۵) که با نتیجه مطالعه حاضر همخوانی دارد.

به طور کلی نتایج مطالعه حاضر نشان داده است که این حوزه علمی یک زمینه پویا و با تنوع مطالعات متنوعی است. براساس نتایج مطالعه، پیشنهاد می‌گردد که مؤسسات پژوهشی برجسته حضور فعال‌تری در تولیدات علمی این زمینه علمی داشته باشند و همچنین نیاز است تا در جهت تأثیرگذاری بیشتر تحقیقات، همکاری‌های بین‌المللی بیشتری در تولیدات علمی صورت پذیرد. نتایج این مطالعه می‌تواند به سیاستگذاری تحقیقات آتی در زمینه ارائه جهت‌دهی مناسب تولیدات علمی حوزه قرآن و سلامت کمک کند.

References

- Chatters LM. Religion and health: Public health research and practice. *Annual review of public health*. 2000;21(1):335-67.
- Amundsen DW. *Medicine, society, and faith in the ancient and medieval worlds*: Johns Hopkins University Press; 1995.
- Yadollahpour MH, Yaminfirooz M, Amiri S, Tahmasbei K, Nikzad A. Co-word Analysis of World Scientific Productions in the Field of Religion and Health. *International Journal of Information Science & Management*. 2022;20(3).
- Farzadi F, Jahangir A. Quranic teachings and the role of mirror neurons in the brain and the intention of proving the creation of interactive behavior. *Interdisciplinary Research of Quran*. 2009;1(2):55-60.
- Nadi-Ravandi S, Batooli Z. Knowledge mapping of articles on application of the Quran and Hadiths in health care: vosviewer visualization techniques. *Journal of religion and health*. 2022;61(5):3940-68.
- Huang L, Zhang Y, Guo Y, Zhu D, Porter AL. Four dimensional Science and Technology planning: A new approach based on bibliometrics and technology roadmapping. *Technological Forecasting and Social Change*. 2014;81:39-48.
- Chen T, Gong X. Global Research Trend Analysis of *Osmanthus fragrans* Based on Bibliometrix. *Mobile Information Systems*. 2022;2022.
- Yang L, Sun T, Liu Y. A bibliometric investigation of flipped classroom research during 2000-2015. *International Journal Of Emerging Technologies In Learning (Ijet)*. 2017;12(06):178-86.
- Khasseh AA, Soosaraei M, Fakhar M. Cluster analysis and mapping of iranian researchers in the field of parasitology: With an emphasis on the co-Authorship indicators and H index. *Iranian Journal of Medical Microbiology*. 2016;10(2):63-74.
- Janssens F, Leta J, Glänzel W, De Moor B. Towards mapping library and information science. *Information processing & management*. 2006;42(6):1614-42.
- Varnaseri A, Hoseini Ahangari SA, Shabani A, Farshid R. Drawing a Knowledge Map of Scientific Productions of Traditional Medicine by Iranian Scientists in Web of Science. *Quran and Medicine*. 2022;7(2):91-101.
- Daštani M, Mohammadzadeh A, Mardaneh J, Ahmadi R. Topic Analysis and Mapping of Tuberculosis Research Using Text Mining and Co-Word Analysis. *Tuberculosis Research and Treatment*. 2022;2022.
- Daštani M, Bagheri J, Sadeghian MH. Scientometric Review of the Scientific Productions of Iranian Researchers in the Field of Lifestyle. *Medicine*. 2022;7(2):12-9.
- Şenel E, Demir E. Bibliometric and scientometric analysis of the articles published in the journal of religion and health between ۱۹۷۰ and ۲۰۱۶. *Journal of religion and health*. 2018;57:1473-82.
- Şenel E. Health and Religions: a bibliometric analysis of health literature related to Abrahamic Religions between ۱۹۷۰ and ۲۰۱۷. *Journal of religion and health*. ۰۷;۲۰(۱۸):۲۰۱۲-۱۹۹۶
- Eskin F, Şenel E. Ramadan and health: a scientometric analysis of health literature on Ramadan and fasting. *Anatolian Current Medical Journal*. 2022;4(3):223-7.
- Bagheri P, Mohammadi MR, Shafiei N. Thematic Analysis of Persian Documents in the Field of Quran Study and Medicine in National Scientific-Research Journals from 1992 to 2013 "An Opportunity for Evidence Based Decision Making". *Journal of religion and health*. 2017;56(3):755-75.
- Khosravi A, BasirianJahromi R, Amuri E, Seyyed Hosseini S. Quantitative and Qualitative Study of Scientific Productions in the Field of "Quran and Health". *Religion and Health*. 2020;8(1):78-88.
- Aghaei Chadegani A, Salehi H, Yunus M, Farhadi H, Fooladi M, Farhadi M, Ale Ebrahim N. A comparison between two main academic literature collections: Web of Science and Scopus databases. *Asian social science*. 2013;9(5):18-26.
- AlRyalat SA, Malkawi LW, Momani SM. Comparing bibliometric analysis using PubMed, Scopus, and Web of Science databases. *JoVE (Journal of Visualized Experiments)*. 2019 (152):e58494.
- Falagas ME, Pitsouni EI, Malietzis GA, Pappas G. Comparison of PubMed, Scopus, Web of Science, and Google Scholar: strengths and weaknesses. *The FASEB Journal*. 2008;22(2):338-42.
- Aria M, Cuccurullo C. bibliometrix: An R-tool for

- comprehensive science mapping analysis. *Journal of informetrics*. 2017;11(4):959-75.
23. Puuska H-M, Muhonen R, Leino Y. International and domestic co-publishing and their citation impact in different disciplines. *Scientometrics*. 2014;98(2):823-39.
24. Zhe C ,Lu X, Xiong X. Analysis of Influence Factors on the Quality of International Collaboration Research in the Field of Social Sciences and Humanities: The Case of Chinese World Class Universities (2015–2019). *Sage Open*. 2021;11(4):21582440211050381.
25. Farahani H, Eskrootchi R, Mohaghegh N, Hosseini A. A study of scientific collaboration in Iranian cardiovascular articles in web of science; 2002-2011. 2014.
26. Shahbazi R. Analysis of scientific outputs and mapping co-authorship network of researchers of Azarbaijan Shahid Madani University. *Caspian Journal of Scientometrics*. 2019;6(1):36-49.
27. Ebrahimi S, Jafari N. A Distinction on Variety and Impact of Interdisciplinary Research at the Interdisciplinary, Multidisciplinary, Intra-disciplinary and Cross-disciplinary Levels and an Overlook on Inter and Intradepartmental Cooperation in Basic Sciences Fields. *Scientometrics Research Journal*. 2019;5(2):23-44.

Explanation of Scientific Ways in the Field of Quran and Health: A Bibliometric Study

Meisam Dastani¹, Mohammad Hosein Sadeghian², Javad Bagheri^{3*}

Abstract

Introduction: The scientific field of Quran and health is recognized as an important aspect in the field of health by examining the relationship between Quranic concepts and mental and physical health. The present study was conducted with the aim of analyzing scientific productions in the field of Quran and health and identifying scientific ways in this field.

Materials and methods: The study is an applied type, which was carried out using the bibliometric method with an analytical approach. All the scientific productions of researchers in the field of Quran and health were retrieved from the Scopus database on January 16, 2024 using the appropriate search strategy.

Results: Based on the findings, 118 scientific productions have been retrieved from the Scopus database in the field of Quran and health between 1990 and 2024. Scientific productions in the field of Quran and health were mostly research articles with 78% and reviews with 12%. Malaysia with 110 documents, Iran with 105 documents and Indonesia with 45 documents had the highest participation in the scientific productions of this scientific field. Mashhad University of Medical Sciences with 16 documents and University of Malaysia with 11 documents were the most productive institutions. Thematic clusters in the scientific field of the Quran and health include the effects of the Quran on mental and physical health, nutrition, prayer and miracles of the Quran.

Conclusion: The results of this study have shown that this scientific field is a dynamic field with a variety of studies. The results of this study can help policy making in the future research in the field of providing appropriate orientation of scientific productions in the field of Quran and health.

Keywords: Quran, Health, Scientific Products, Bibliometric

1. PhD in Knowledge and Information Science (Knowledge and Information Retrieval), Gonabad University of Medical Sciences, Gonabad, Iran
2. Associate Professor of Forensic Medicine, Department of Forensic Medicine, School of Medicine, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran
- 3*. Corresponding author, Department of Islamic Studies, School of Medicine, Gonabad University of Medical Sciences, Gonabad, Iran
j.bagheri@gmu.ac.ir